

Daniel Kiper

Przegląd bibliograficzny

Rocznik Kolbuszowski 11, 273-275

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przegląd bibliograficzny

LESZEK PONIEWOZIK, *PRAŁACI I KANONICY
SANDOMIERSCY W OKRESIE ŚREDNIOWIECZA*,
TORUŃ 2004, SS. 379.

Autor w swojej publikacji przebadał środowisko dostojników kościelnych wchodzących w skład kapituły kolegiackiej w Sandomierzu od XI do XV wieku. Kapituła sandomierska była nie tylko centralnym ośrodkiem instytucjonalnym w Archidiakonacie sandomierskim, ale miała duże znaczenie w całej diecezji krakowskiej. Benedyktyńska praca, jakiej podjął się Autor na bogatym materiale źródłowym, odsłoniła wiele tajemnic i może być uważana za pionierską w problematyce, którą podejmuje. Ustalenie osób, dat i miejsc związanych z poszczególnymi kanonikami i prałatami z pewnością ułatwi pracę badaczom zajmującymi się funkcjonowaniem kapituł oraz rozwojem instytucjonalnym kościoła w średniowieczu. Rozdział pierwszy, zatytułowany *Dzieje i struktura kapituły w Sandomierzu*, śledzi powstanie i rozwój kapituły, odtwarzając jej wymiar instytucjonalny oraz hierarchiczny charakter urzędów kościelnych określonych przez statuty regulujące stosunki w kanonickich korporacjach. Śledząc funkcjonowanie struktur kapitulnych, w rozdziale tym znajdziemy też podstawowe informacje na temat zakresu obowiązków członków kapituł z uwzględnieniem ich roli w relacji m.in. do biskupów i synodów. W rozdziale drugim Autor koncentruje się na prałatach i kanonikach zasiadających w kapitułach z procentowym uwzględnieniem ich wieku, roku święceń, pochodzenia społecznego, wykształcenia i beneficjów. Nie zabrakło w tym rozdziale zagadnień związanych z funkcjonowaniem kapituły. Obejmują one przede wszystkim ustalenia dotyczące praktyki sprawowania urzędu prałata bądź kanonika i związanych z tym uwarunkowań beneficjalnych, z których wynikały obok

przywilejów również obowiązki. Osobnemu zagadnieniu poddana została sprawa ustalania przyczyn zwalniania prebend przez prałatów i kanoników, a także czas ich posiadania. Wzajemne zależności pomiędzy opisywanymi elementami pozwoliły Autorowi uzyskać obraz duchowieństwa jeszcze pełniejszy i wszechstronny. Do wyżej wymienionej publikacji został dołączony *Katalog prałatów i kanoników oraz osób starających się o objęcie prebendy w kapitule sandomierskiej*. Katalog jest doskonałym uzupełnieniem do części narracyjnej publikacji i stanowi o jej wartości naukowej. Baza, w której znajdują się osoby związane z prałaturami i kanoniami w Sandomierzu, posłuży wielu badaczom różnych dziedzin nad ustalaniem faktów historycznych, danych biograficznych, heraldycznych, genealogicznych oraz znacznie podniesie stan wiedzy o średniowiecznym Sandomierzu i okolicach.

EDWARD WALEWANDER KS., *DZIAŁALNOŚĆ
WYCHOWAWCZA KOŚCIOŁA LUBELSKIEGO
1939-1945*, LUBLIN 2009, SS. 249.

Publikacja wydana w serii prac Wydziału Nauk Społecznych obrazuje duszpasterski kontekst działalności Kościoła katolickiego na Lubelszczyźnie w czasie II wojny światowej. Całość pracy obejmuje cztery rozdziały. W pierwszym z nich Autor skoncentrował się na formach nauczania prowadzonego przez duchowieństwo diecezji lubelskiej w warunkach okupacyjnych. Szczególną rolę w utrzymywaniu i ożywianiu religijności odgrywały kazania oraz działalność wychowawcza duchowieństwa. Autor pokazuje na wybranych przykładach specyfikę tej aktywności w warunkach okupacyjnych. Podobnie czyni to w rozdziale drugim, w którym skupił się na przedstawieniu form i sposobów sprawowania kultu takich jak: udzielanie sakramentów, nabożeństwa, kult świętych. Rozdział trzeci omawia działalność organizacji i stowarzyszeń o charakterze religijnym i charytatywnym. W rozdziale czwartym Autor stara się poruszyć niektóre negatywne postawy katolików lubelskich okresu okupacji, do których zaliczył: przechodzenie na prawosławie ludności katolickiej, zainteresowanie prorocत्वami, pijaństwo, kradzieże, rozboje itp. Publikację uzupełniają aneksy w postaci wybranych dokumentów, na które składają się m.in. dokumenty Kurii Biskupiej w Lublinie, kronika parafialna parafii p.w. Nawrócenia św. Pawła Apostoła w Lublinie oraz wspomnienia ks. Alois Schindlera; kapłana, sanitariusza, pracującego w lubelskim szpitalu wojskowego przy ówczesnej ul. Warszawskiej (obecnie

Aleje Raclawickie). Interesującym dodatkiem są również fotografie ukazujące ludzi i budynki Lublina z czasów niemieckiej okupacji.

**MARIAN PIÓREK, ZAPOMNIANE KARTY Z DZIEJÓW
DZIKOWCA I OKOLIC, DZIKOWIEC 2011, SS. 236.**

Publikacja zawiera zbiór ciekawostek źródłowych dotyczących Dzikowca oraz opracowań o charakterze naukowym. W pierwszym rozdziale Autor umieścił wykaz nazwisk mieszkańców tych terenów. Zestawienie obejmuje nazwiska osób związanych z dworem Sanguszków w Kolbuszowej. Następnie przedstawiono spis małżeństw z parafii Kolbuszowa z pierwszej połowy XVIII wieku. W dalszej części Autor prezentuje m.in. nazwiska wybranych mieszkańców wsi Dzikowiec z lat: 1640-1820, zestawienie osobowe emigrantów do USA w latach 1890-1924 oraz podaje szersze informacje na temat wybranych rodzin z Dzikowca z lat 1800-1939. Rozdział drugi omawia dzieje rodu Błotnickich, właścicieli majątku w Dzikowcu z uwzględnieniem opisu obiektów zabytkowych oraz kompleksu parkowego związanego z dworem. W rozdziale trzecim znajdziemy zestawienie lokalnych legend z terenów Puszczy Sandomierskiej. Ostatni rozdział stanowią krótkie rozprawy publicystyczne o społecznościach zamieszkujących Puszcze Sandomierską i Dzikowiec. Całość publikacji dopełnia aneks zawierający: akt lokacyjny Dzikowca, protokół określający granice wsi w roku 1787, a także spis mieszkańców Dzikowca, Wildenthalu i Płazówki z lat 1827-1864. Książkę estetycznie wzbogacają fotografie.